

JAKOB ADOLF
HÄGG
1850-1928

Preludium & Andante
för cello och piano/*for cello and piano*

Källkritisk utgåva av/Critical edition by Finn Rosengren

Levande Musikarv och Kungl. Musikaliska akademien

Syftet med Levande Musikarv är att tillgängliggöra den dolda svenska musikskatten och göra den till en självklar del av dagens repertoar och forskning. Detta sker genom notutgåvor av musik som inte längre är skyddad av upphovsrätten, samt texter om tonsättarna och deras verk. Texterna publiceras i projektets databas på internet, liksom fritt nedladdningsbara notutgåvor. Huvudman är Kungl. Musikaliska akademien i samarbete med Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Kungl. Musikaliska akademien grundades 1771 av Gustav III med ändamålet att främja tonkonsten och musiklivet i Sverige. Numera är akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens och morgondagens musikliv.

Swedish Musical Heritage and The Royal Swedish Academy of Music

The purpose of Swedish Musical Heritage is to make accessible forgotten gems of Swedish music and make them a natural feature of the contemporary repertoire and musicology. This it does through editions of sheet music that is no longer protected by copyright, and texts about the composers and their works. This material is available in the project's online database, where the sheet music can be freely downloaded. The project is run under the auspices of the Royal Swedish Academy of Music in association with the Music and Theatre Library of Sweden and Svensk Musik.

The Royal Swedish Academy of Music was founded in 1771 by King Gustav III in order to promote the composition and performance of music in Sweden. Today, the academy is an autonomous institution that combines tradition with active engagement in the contemporary and future music scene.

www.levandemusikarv.se

Huvudredaktör/Editor-in-chief: Anders Wiklund
Notgrafisk redaktör/Score layout editor: Anders Högstedt
Textredaktör/Text editor: Erik Wallrup

Levande Musikarv/Swedish Musical Heritage
Kungl. Musikaliska akademien/The Royal Swedish Academy of Music
Utgåva nr 37/Edition No. 37
2014
Notbild/Score: Public domain. Texter/Texts: © Levande Musikarv
ISMN 979-0-706900-24-7

Levande Musikarv finansieras med medel från/Published with financial support from Kungl. Musikaliska akademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Marcus och Amalia Wallenbergs Stiftelse, Statens Musikverk, Riksbankens Jubileumsfond, Svenska Litteratursällskapet i Finland och Kulturdepartementet.
Samarbetspartners/Partners: Musik- och teaterbiblioteket, Svensk Musik och Sveriges Radio.

Jakob Adolf Hägg

Jakob Adolf Hägg föddes 26 (enligt vissa källor 27) juni 1850 i Östergarn på Gotland. Han studerade vid Musikkonservatoriet i Stockholm 1865–70 och kunde sedan som Jenny Lind-stipendiat fortsätta sina studier utomlands. Dessa inleddes i Köpenhamn med ett betydelsefullt år hos Niels W. Gade. Resan gick vidare med studier i Wien och Berlin, och han besökte även England och Italien. Hans psykiska hälsa, som visat tecken på svaghet redan under resan, försämrades efter återkomsten till Sverige 1874, och 1880 togs han in på mentalsjukhus. Han tillfrisknade dock, och efter utskrivningen från sjukhuset 1895 återupptog han med stor energi sina musikaliska aktiviteter, komponerade, gjorde arrangemang (av egna och andras verk samt av en betydande mängd folkmusik) och spelade piano. Till det yttre levde han, med undantag för några år i Norge, ett tämligen tillbakadraget liv hos släktingar i Hälsingland till sin död 1 mars 1928.

Hägg lämnade en stor produktion efter sig, en produktion som innehåller verk i många genrer och för många olika besättningar. Där finns symfonier och andra orkesterverk, kammarmusik, solosånger, körverk och orgelstycken, men största delen utgörs av musik för piano, Häggs eget instrument.

© Finn Rosengren, Levande Musikarv

Preludium och Andante

Det är tydligt att Hägg inspirerades av kombinationen cello och piano. Cello-sonaten i e-moll kan framhållas som hans främsta kammarmusikverk och en av de finaste svenska cellosonaterna överhuvudtaget. Uruppförandet i Dresden i januari 1872 tillsammans med den kände cellisten Friedrich Grützmacher innebar en mycket lyckad debut i Tyskland för den unge tonsättaren, och stycket kom att tryckas hos Breitkopf & Härtel som hans op. 1.

Utöver sonaten skrev han några mindre verk för samma instrumentkombination: *Preludium & Andante*, de enda av dessa kompositioner som han lät publicera, vidare *Albumblad* i e-moll, ett stycke i d-moll, ett annat i B-dur, som möjligen inte är avsett för cello, och slutligen ett ofullbordat (eller ofullständigt bevarat) stycke i Fiss-dur.

Fast *Preludium & Andante* trycktes tillsammans, förefaller de ha komponerats var för sig, och det finns inte några indikationer på att Hägg skulle ha betraktat dem som en cyklisk enhet. När styckena komponerades är svårt att säga, bara att det måste ha skett senast 1899–1900, som är copyrightår för den tryckta utgåvan. De bevarade manuskripten är inte daterade, och inga uppgifter har kunnat uppbringas som kan belysa tillkomsten, vare sig i Häggs rätt omfattande bevarade korrespondens eller i litteraturen om honom.

Genom en jämförelse av den tidigare tryckta utgåvan av preludiet med de två manuskript som Hägg efterlämnat kan det konstateras att trycket innehåller en del felaktigheter, och att det därför finns behov av en nyutgåva, som så noga som möjligt försöker återge Häggs intentioner. Det har varit svårare att dra motsvarande slutsatser om andantet, eftersom det enda originalmanuskript som bevarats av detta stycke är en solostämma, omskriven för violinen, men det har ändå varit möjligt att göra några mindre rättelser och kompletteringar. Violinstämman ingår som alternativ i denna utgåva.

© Finn Rosengren, Levande Musikarv

Källkritisk kommentar

Källmaterial

T Huvudkälla. Tryckt utgåva. Köpenhamn, Leipzig cop 1900 (på omslaget cop 1899), Det Nordiske Forlag, Hofmeister. Häftets titel är *Praeludium og Andante f. Piano og Cello*. Andantet har dedikationen ”An Herrn Doctor I.W. DUMKY”.

Cellons notsystem i partituret (pianostämman) överensstämmer inte helt med den separata cellostämman ifråga om nyanser, föredragsbeteckningar och bågar.

Av en släkting till Hägg har utgivaren fått fotokopior på Häggs eget exemplar av detta tryck, i vilket tonsättaren gjort några rättelser och ändringar.

Autografer (alla i Häggsamlingen i Musik- och teaterbiblioteket, Stockholm):

A1 6:9 a, sid. 2–9, endast Preludium. Titeln är *Praeludium für Cello und Pf.*

A2 6:9 b, sid. 1–4, endast Preludium. Titeln är *Praeludium för Pf & Cello*. På första sidan, över titeln, har Hägg skrivit: ”Vännen L [svårläsligt] Fries till minne”. Med största sannolikhet avses Lars Ludvig Fries (1815–1903), tjänsteman på finansdepartementet, cellist och flitig kammarmusikspelar, som Hägg musicerade tillsammans med på 1870-talet.

A3 6:3, sid. 2, endast Andante, endast cellostämman omarrangerad för violin. Denna violinstämma skiljer sig på en del punkter från cellostämman i originalversionen, både när det gäller själva tonerna samt ifråga om bågar, nyanser och föredragsbeteckningar.

Kommentarer

A1 överensstämmer i allt väsentligt med den tryckta pianostämman och bär spår av att ha använts som förlaga vid tryckningen. Där finns nämligen anteckningar om var tryckets sidor och rader börjar och slutar. Med all sannolikhet är dessa gjorda av förlaget inför tryckningen för att visa verkets disposition på de olika tryckplåtarna.

A2 förefaller ha tillkommit tidigare än **A1**. Det som främst tyder på detta är en rätt stor ändring, som i renskriven form återkommer i **A1**. Övergången till sidotemat var ursprungligen utformad på följande sätt, fyra takter kortare än i den slutgiltiga versionen:

Dessa två takter korsades över, och Hägg skrev längst ner på sidan följande ”mellanversion”:

Pianostämman i takt 51–52 korsades sedan över, och cellostämman i 54–55 ändrades, så att resultatet motsvarar den version som finns i **A1** och **T**.

I **A3** finns på första sidan två stycken för soloviolin, daterade 5/10 97 resp. 25/10 97. Violinstämman av Andante finns på sid. 2 och kan vara skriven samtidigt med violinstyckena, men också senare, däremot knappast tidigare.

Även om den tryckta utgåvan av preludiet bygger på **A1**, skiljer den sig från autografen på en del punkter. På några ställen är det svårt att ge sådana avvikelser någon annan förklaring än att förlaget måste ha läst fel i manuskriptet (vilket kanske inte är så anmärkningsvärt; Häggs notskrift är ofta svårläslig).

Vidare har man vid tryckningen kompletterat notbilden med bågar och nyansbeteckningar. Hägg kan ha tillfogat dem i korrekturen, eller förlaget kan ha satt ut dem på eget initiativ. I de flesta fall ger detta intryck av att vara helt vederhäftigt utfört. Vad som dock är litet förbryllande är, att den separata cellostämman på flera ställen är annorlunda (framför allt utförligare) markerad än vad cellons notsystem i pianostämman är. Kanske sände Hägg även en cellostämman i autograf till förlaget, ett manuskript som sedan förkommit.

Trots dessa frågetecken har **T** fått bli huvudkälla för denna utgåva. Till preludiet är det ändå den fullständigaste källan, och i de allra flesta fall förefaller de kompletteringar som gjorts vara helt trovärdiga. För andantets vidkommande har det inte funnits något val, eftersom det ju inte finns någon annan källa till originalversionen för cello och piano.

För den alternativa violinstämman till andantet har dock anvisningarna från **A3** följts, vilket innebär att den på vissa punkter skiljer sig en del från cellostämman.

En del enklare skrivtekniska detaljer, såsom balkning, notskaftens riktning och bågaras placering över eller under noterna, har ändrats utan kommentar.

En notationsmässig egenhet, som finns i autograferna, och som återges på samma sätt i den tidigare tryckta utgåvan, är att överbundna noter inte alltid är skrivna med bindbågar mellan takterna utan bara med en lång båge över aktuella takter (t.ex. Preludium takt 131–133, 134–135, 165–172, Andante takt 24–26, 41–42). Denna utgåva har följt nutida praxis med bindbågar.

Förkortningar:

Tpart: Det tryckta partituret (pianostämman) i Hofmeisters – Det Nordiske Forlags utgåva.

Tvc: Den tryckta violoncellstämman i samma utgåva.

A1, A2, A3: De tre existerande autograferna till verken enligt förteckningen ovan.

Preludium:

Repetitionsbokstäverna (A, B etc.) är hämtade från **T**.

I följande takter är nyans- och föredragsbeteckningarna för cellon hämtade från **Tvc**:

37–43, 67, 109, 138, 217–220.

<i>Takt</i>	<i>Instrument</i>	<i>Kommentar</i>
--------------------	--------------------------	-------------------------

1		A2: Tempobeteckningen är Con moto moderato. Metronombeteckning saknas.
---	--	--

1–7	Pno	Tpart, A1: Crescendo- och diminuendopilarna saknas. Har införts enligt A2 och parallellstället takt 141–147 i Tpart och A1 .
-----	-----	---

3, 7	Vc.	Tpart, Tvc, A1: Den första bågen i dessa takter saknas. Har införts enligt parallellstället i takt 143 och 147 i Tpart och A1 . A2: Båge från första noten i 3 t.o.m. första noten i 4.
------	-----	--

13		A2: Metronombeteckning saknas.
----	--	---------------------------------------

23		A2: <i>pp</i>
----	--	----------------------

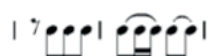
23–25	Vc.	Tpart, A1: Bågar saknas i 23, 24 och fram till första noten i 25.
-------	-----	--

Tvc:

Denna utgåva använder sig av bågarna från **A2**, vilka förefaller mest konsekventa.

29–30	Pno övre	Tpart, A1 (där takt 29 är sista takten på en sida):
-------	----------	--

A2: Bågar saknas i båda takterna.

I denna utgåva används samma bågar som i 155–156, där de är utsatta i både **Tpart** och **A1**.

37–38 Vc. Tpart, Tvc : Bågen börjar först på första noten i 38.
Denna utgåva följer **A1** och **A2**.

41–42 Vc. Tpart, Tvc. :

A1:

Denna utgåva följer här **A2**, även ifråga om bågarna, vilket gör att frasen i dessa takter får samma uppbyggnad som 37–38 och 163–164.

I sitt eget exemplar av Tpart har Hägg ändrat den första noten i 41 till gess, vilket visserligen är harmoniskt korrekt, men troligen ändå inte det ursprungligen avsedda.

53–54 Vc. Tpart, Tvc, **A1**: Bindbågen mellan dessa takter saknas.
Denna utgåva följer **A2**.

55–58 Vc. **A2** har andra bågar, som även förekommer i samtliga källor i 175–178:

61 Vc. Tpart, Tvc, **A1**: Punkterad fjärdedel + åttondel.
A2: Fjärdedel eller punkterad fjärdedel (svärläst) + fjärdedel. Jfr 181, där alla källor har två fjärdedelar.
Dock har pianot i sina motsvarande takter (73 och 193) punkterad rytm i alla källor.

67 Pno övre Tpart: Bågen börjar på första noten i takten.
A2: Båge saknas.
Denna utgåva har följt **A1**, där det är melodistämman som markerats, vilket förefaller mest sannolikt.

71–78 Vc. Bågarna är ofullständigt utsatta i alla källor.
I denna utgåva har införts de bågar som finns i samtliga källor i 191–198.

76–77 Pno övre Tpart, **A2**: Bågen börjar först på första noten i 77.
Denna utgåva har följt **A1** samt Tpart och **A1** i 196–197.

80, 84	Vc. , Pno	Det är litet besynnerligt, att melodin i alla källor har jämna åttondelsnoter här, när alla andra ställen med detta motiv har punkterad rytm, inklusive det direkta parallellstället i 200 och 204. Avvikelsen kan dock vara avsiktlig och har därför respekterats.
87–94	Pno	Tpart: Bågarna går aldrig över taktstrecken här utan slutar på de sista tonerna i 87, 89, 91 och 93. A2: Bågar saknas. Denna utgåva följer här A1 .
96	Pno övre	Bågen saknas i alla källor. Har satts ut i analogi med 28 och 154, där den finns i både Tpart och A1 .
117–118	Pno övre	Accenttecknen saknas i båda aut.
118–120	Pno övre	De dubbla notskäften i 118 och 120 samt bågen över överstämman i 119 och 120 finns endast i A2 .
129	Pno	Pedalmarkeringen är endast utsatt i Tpart .
139	Vc.	Tpart: Nyansen p är utsatt först i denna takt. A1 och A2: Inga nyansbeteckningar är utsatta i dessa takter. Denna utgåva har följt Tvc , som har p utsatt redan i 138.
141–161		A2: Dessa takter är inte fullständigt utskrivna. Hägg hänvisar i stället till takt 1–12 och 27–35.
142	Vc.	Tpart, Tvc och A1: Bågen börjar redan på första åtton delen i takten. I denna utgåva följs fraseringen i takt 2 och alla övriga takter med detta motiv, där ju bågen börjar på taktens andra åttondel.
143	Vc.	Tvc: Bågen går fram till tonen d. A1: Bågen svårtolkad, slutar mellan e och d. Denna utgåva har följt Tpart .
144–145	Vc.	Tpart, Tvc: Bågen slutar på sista noten i 144. I denna utgåva får bågen gå över taktstrecken enligt A1 och parallellstället takt 4–5, samtliga källor.
152	Pno undre	Både Tpart och A1 har punkterad rytm här, men jämför takt 12.
157–160	Pno undre	Tpart, A1: Legatobågarna saknas. Har satts in i analogi med takt 31–34.

160	Vc.	Tpart, Tvc: Näst sista tonen är d1; en båge över alla noterna i takten. I A1 är denna takt likadan som takt 34, men bågar saknas. Har ändrats i analogi med 34.
163–164	Vc.	Tpart, Tvc: Bågen börjar på första noten i 164. A2: Bågar saknas. Denna utgåva följer A1 samt båda autograferna i 37–38.
167–168	Pno övre	Tpart: Bågen börjar på första noten i 168. Denna utgåva följer A1 och A2.
169–172	Vc.	Tpart, Tvc, A1: Inga bågar mellan 169 och första åttondelen i 172. A2: En lång båge över alla dessa takter. En sådan båge skrev också Hägg in i sitt eget exemplar av Tvc. Bindbågar har därför införts mellan takterna.
169	Pno övre	A2: Den tredje noten är en fjärdedel, vilket också är fullt möjligt.
175	Vc.	Tpart, Tvc: A-t på första taktslaget saknas; i stället är en fjärdedelspaus utsatt. Här tycks förlaget helt uppenbart ha läst fel. Denna utgåva följer i stället båda autograferna, som är helt entydiga.
175–176	Pno undre	Tpart, A1: Bindbågen i basstämman saknas. I denna utgåva har båge utsatts enligt A2 och enligt samtliga källor på parallellstället i takt 55–56.
179–180	Vc.	Tpart, Tvc: Bindbågen mellan dessa takter saknas, och legatobågen slutar på sista noten i 179. A1 är oklart skriven; legatobågen slutar strax före taktstrecket. Bindbåge har införts enligt A2 och enligt parallellstället 59–60 i samtliga källor.
179–180	Pno undre	Tpart, A1: Bindbågen i basstämman saknas. Har införts enligt A2 och enligt parallellstället 59–60, samtliga källor.
187–189	Pno övre	Tpart: Ingen båge i 187–188. Båge från första noten i 189. A2: Bågar saknas. Denna utgåva följer A1, som dock är svårläslig här.
192	Pno övre	Tpart, A1: Dubbelt notskaft på första noten, vilket ju innebär att tonen d skall slås an i understämman. A2: Ursprungligen dubbelt notskaft. Det övre blev sedan överstruket. På parallellstället i 72 finns inte dubbelt skaft i någon källa.

196–197	Vc.	Tvc, A2: Crescendo- och diminuendopilarna saknas. Denna utgåva följer Tpart och A1 .
200–201	Pno undre	Ingen bindbåge över taktstreckets i understämman i någon källa. I denna utgåva har bindbåge satts ut i analogi med 80–81, där den förekommer i alla källor.
207–210	Pno	Tpart: Bågarna går inte över taktstrecken utan slutar på sista tonen i 207 och 209. A1: Bågen går över taktstreckets endast i pianots undre system i 207–208. I övre systemet slutar bågen på sista sextondelen i 207. I 209–210 saknas bågar. A2: Bågar saknas helt. I denna utgåva får bågarna gå över taktstrecken på samma sätt som i 87–90. (Se kommentar till 87–94.)
209	Vc.	Alla källor har åttondel + åttondelspaus i början av takten, men jämför 87, 89 och 207, där alla källor har fjärdedel.
217–218	Vc.	Bindbågen mellan dessa takter saknas i alla källor utom Tvc , men bör med all sannolikhet vara utsatt, eftersom frasen är en intensifierad upprepning av 213–214.
218–219	Pno undre	Tpart: Bågarna börjar på andra sextondelen i båda dessa takter. A2: Inga bågar. Denna utgåva har följt A1 .
233–235	Pno undre	Enligt tidigare mönster kan man tänka sig bindbågar mellan bastonerna i dessa takter, men det är inte utsatt i någon källa.

Andante:

I följande takter är nyans- och föredragsbeteckningarna för cellon hämtade från **Tvc**: takt 15, 21, 23–28.

I den alternativa stämman för violin är bågarna och nyansbeteckningarna som redan nämnts hämtade från **A3**.

<i>Takt</i>	<i>Instrument</i>	<i>Kommentar</i>
-------------	-------------------	------------------

7	Pno övre	Tpart: Tredje noten är a. Parallellstället i 31 har giss. A-t är placerat en bit för långt ner, så att det faktiskt ligger på gissets plats, även om det är genomkorsat av en hjälplinje. Med största sannolikhet bör tonen vara giss.
---	----------	---

- 11–12 Pno övre Tpart: Bågen slutar på sista noten i 11.
I denna utgåva är den förlängd t.o.m. andra noten i 12
i analogi med parallellstället i 35–36.
- 17–19 Vc. Tpart: Den långa bågen från tredje noten i 17 t.o.m.
tredje noten i 19 saknas men finns i Tvc.
- 20 Pno övre Bågar tillagda enligt tidigare mönster.
- 23 Violin **A3**: Bågen över de tre sista noterna saknas.
Har lagts till enligt tidigare mönster.
- 30–32 Vc. Den långa bågen från tredje noten i 30 t.o.m. tredje
noten i 32 följer bågen i Tvc.
Tpart: Bågen är uppdelad på följande sätt: båge över
de tre sista noterna i 30, ingen båge alls i 31, båge över
de tre första noterna i 32.

Jakob Adolf Hägg

Jakob Adolf Hägg was born on 26 (in some sources 27) June 1850 in Östergarn on Gotland. He studied at the Royal Conservatory of Music in Stockholm from 1865 to 1870, and went on to continue his studies abroad on a Jenny Lind scholarship. He began in Copenhagen with a very influential year with Niels W. Gade, before travelling to Vienna and Berlin. He also visited England and Italy. His mental health, which had started to show signs of weakness during his journeys, deteriorated on his return to Sweden in 1874, and six years later he was admitted to an asylum. He subsequently recovered, and on discharge from the hospital in 1895 resumed his musical activities with gusto, composing, arranging (his own and other composers' works as well as a large amount of folk music) and playing piano. Outwardly, however, with the exception of a few years spent in Norway, he lived somewhat as a hermit with relatives in Hälsingland until his death on 1 March 1928.

Hägg left behind a large volume of works covering many genres and sizes of ensemble. There are symphonies and other orchestral pieces, chamber pieces, solo songs, choral and organ works, but mostly music for his own instrument, the piano.

© *Finn Rosengren*, Levande Musikarv. Transl. Neil Betteridge

Preludium and Andante

Hägg was clearly inspired by the combination of cello and piano. The E minor cello sonata can be considered his most important chamber music piece, even perhaps one of the finest Swedish cello sonatas of all time. Its premiere in Dresden in January 1872 with the celebrated cellist Friedrich Grützmacher guaranteed a hugely successful debut in Germany for the young composer, and the piece came to be regarded by Breitkopf & Härtel as his opus number 1.

Apart from the sonata, he wrote a number of smaller works for the same setting: Preludium & Andante, the only one of these compositions he had published, an Album leaf in E minor, a piece in D minor, another in B major (which might not be intended for cello) and finally an incomplete (or partially preserved) piece in F-sharp major.

Although Preludium & Andante were printed together, they seem to have been composed individually, and there is no indication that Hägg regarded them as a cyclic unity. When the pieces were composed is hard to say, only that it must have been by 1899–1900, which is the year of copyright of the printed edition. The preserved manuscripts are not dated and no information has emerged that can shed light on their provenance, neither in Hägg's extensive correspondence nor in the literature about him.

Comparing the previous printed version of the prelude with the two manuscripts that Hägg left behind, we find several errors that would occasion a revised edition that reproduces Hägg's intentions as closely as possible. It has been harder to draw similar conclusions about the Andante since the only original manuscript existing of this piece is a solo part, rewritten for violin; nonetheless, it has been possible to make some minor adjustments and additions. The violin part is included as an alternative in this edition.

© *Finn Rosengren*, Levande Musikarv. Transl. Neil Betteridge